

Izaicinājums, kas bija nepieciešams

Kompetenču pieejas mācību satura pilnveidē mērķis ir nostiprināt mūsdienīgas lietpratības izglītību katrā skolā un pirmsskolā. Pasauli mūsdienās raksturo globalizācija, informācijas tehnoloģiju attīstība un vērtību daudzveidība, līdz ar to cilvēku darbība visdažādākajās jomās kļūst arvien plašāka un neparedzamāka. Ja turpmāk vēlamies dzīvot attīstītā sabiedrībā, mūsdienu bērniem ir jāiemācās dzīvot pasaulē, kas nepārtraukti mainās, un nākotnē jābūt gataviem radīt līdz tam nepieredzētu ekonomisko, politisko, sociālo un kultūras vidi.

VĪZIJA PAR KATRU SKOLĒNU

Pilnveidotā mācību satura pamatā ir vīzija par to, kādu vēlamies redzēt katru skolēnu – atbil-

dīgu un aktīvu sabiedrības dalībnieku, personību ar pašapziņu, kura ciena un rūpējas par sevi un citiem, radošu darītāju un lietpratēju izaugsmē, kam mācīšanās kļuvusi par ieradumu, lojālu valstij.

Pamatizglītības standarts nosaka ietvaru un mācību organizāciju, lai šo vīziju īstenotu dzīvē un skolēnam dotu iespēju apgūt zināšanu pamatus kopā ar vispārīgām jeb caurviju prasmēm (tās ir: kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes) un vērtībās balsītiem tikumiem (tādiem kā atbildība, centība, drosmē, godīgums, gudrība, laipnība, līdzcievība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance).

No "Skola2030"

"Pamatizglītības satura īstenošanas mērķis ir vispusīgi attīstīts un lietpratīgs skolēns, kurš ir ieinteresēts savā intelektuālajā, sociāli emocionālajā un fiziskajā attīstībā, dzīvo veselīgi un droši, mācās ar prieku un interesi, sociāli atbildīgi līdzdarbojas sabiedrības norisēs un uzņemas iniciatīvu, ir Latvijas patriots."

(MK noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem.)

Ieguvumi kompetenču pieejā

PARTNERĪBA. Kā vienu no būtiskākajiem ieguvumiem Iveta Daiga uzsver partnerību: "Bērns ir līdzvērtīgs skolotāja partneris, skolotājs nevis vada stundas, nostājoties klases priekšā, bet skolotājs un skolēni strādā kopā. Tas man ļoti patīk. Laiku pa laikam bērnu idejas pagriež stundu pavisam citā virzienā. Nav tā, ka skolotājam ir vienīgā patiesā atbilde un skaidrojums un citādi nevar būt. Bērniem ir dota iespēja izteikties, argumentēt savu viedokli. Man patīk, ka kompetenču pieeja ļauj man kā skolotājai vairāk organizēt pašvadītu mācīšanos. Redzu, ka tas strādā – bērni labprāt dara un izdarīt var daudz. Jā, pašvadība ir jāiemāca, bet bērni to ļoti labi apgūst un ir gatavi darīt paši."

Skolotāji, kas strādā ar kompetenču pieeju, skaidro, ka vēl viens ieguvums ir arī mazāk mājas darbu skolēniem un, pat ja tie tiek uzdoti, tie netiek vērtēti, bet gan tikai pārbaudīti un izrunāti, lai bērniem viss būtu ļoti izprotams. Iveta Daiga teic: "Mājasdarbi ir kā skolotāja, bērnu un vecāku sadarbība, nevis bubulis, kas jāizdara, citādi būs sliktas vērtējums. Tas ir ieguvums, jo rada mazāk stresa."

Skujenes pamatskolas skolotāja Daiga Šveide, kura strādā sākumskolā, arī norāda uz ieguvumu, ka pēc jaunās pieejas visu iespējams izdarīt klasē, tāpēc viņa savos priekšmetos – latviešu valodā un matemātikā – neuzdod mājas darbus. D.Šveide arī skaidro, ka tas īpaši atvieglo lauku bērnu darba dienu vakarus, daudzi mājās

brauc ar sabiedrisko transportu, tāpēc pārrodas tikai vakarpusē. "Ja tad vēl ir jāķeras pie mājas darbiem, kas turklāt parasti ir ne tikai vienā priekšmetā, tad tas ir grūti gan bērniem, gan vecākiem," vērtē D.Šveide.

SKOLAS MIKROKLIMATS. Iveta Daiga norāda, ka kompetenču izglītība dod brīvību mācīties jebkur – gaitenī, bibliotēkā, pagalmā: "Visa skola ir izglītojoša vide. Līdz ar to bērniem veidojas citāds priekšstats par mācību iestādi."

Skolotāja gan atzīmē, ka pandēmija darījus savu. Lai arī iepriekšējā mācību gadā pirmās klases skolēni uzsāka mācīties skolā pēc jaunās pieejas, būtībā viņi jau bērnu darba pēdējos mēnešos bija mācījušies attālināti un arī skolā pēc pāris mēnešiem stundas sāka attālināti "zoom" platformā, kas radīja lielākas grūtības iekļauties skolas vidē. Viņa piebilst: "Šogad mums bija priekšrocība, ka augustā nedēļu pirmklasniekiem rīkojām iepazīšanās nometni, tā viņi ļoti organiski iekļāvās skolā: gan bērni bija drošāki, gan vecāki bērnus uz skolu palaida drošāk. Tā var saprast, ja nebūtu tāds kovida laiks, pozitīvās pārmaiņas būtu vēl jūtāmākas. Neapšaubāmi bērniem būtu arī vieglāk mācīties un savstarpēji komunicēt bez maskām, arī klausīties skolotāja teiktajam, jo ir bērni, kas teikto arī lasa no lūpām, tajā pašā laikā šādi noteikti ir labāk, nekā ja atkal būtu jāiemācās attālināti."

DROSMĒ. Liepas pamatsko-

Kompetenču pieejas ieviešanu sākumskolā pedagogi vērtē kā ļoti būtisku ieguvumu mūsdienu skolēniem, kuriem vairs neder iepriekšējais mācīšanās modelis, kad skolotājs stāv klases priekšā, māca vielu un pasaka, kas ir un kas nav pareizi. Mūsdienu skolēnam, kuram ir jābūt ne tikai zināt pareizās atbildes, bet jau no mazām dienām vērtēt, analizēt, paust savu viedokli, kompetenču pieeja ir mācīšanās veids, kas šis un arī citas prasmes pilnvērtīgi attīsta.

Tajā pašā laikā pandēmijas situācija nenoliedzami rada papildu izaicinājumus, kā jauno pieeju ieviest skolā. Skolotājiem jau tā sprintsajā laikā ir jāatrod iespēja, lai sagatavotos stundām atbilstoši jaunajai mācīšanās pieejai, kas pēc būtības paredz, ka skolotājs daudz laika velta tieši stundu sagatavošanai, vispiemērotāko materiālu piemeklēšanai. Skolotājam ir jāspēj būt elastīgam un radošam, turklāt svarīga ir pedagogu sadarbība, kā arī mūsdienu neatņemamas sastāvdaļas – tehnoloģiju – integrēšana mācību procesā.

Savukārt skolēnam jaunā pieeja māca būt ne tikai radošam, uz sadarbību vērstam, bet arī attīsta prasmi pašvadīti mācīties, būt atbildīgam par sevi un apkārtējiem, spēt sevi novērtēt un izprast apgūtā lietderību savā dzīvē.

"Druvas" uzrunātie pedagogi atzīst, ka kompetenču pieejas ieviešana ir izaicinājums visiem, tajā pašā laikā šīs izmaiņas bija nepieciešamas.

Atmetot lieko un pieliekot nepieciešamo

Cēsu Pilsētas Pastariņa sākumskolas skolotāja Iveta Daiga un Cēsu 1. pamatskolas skolotāja Eva Kasicka ir Cēsu novada sākumskolas mācību jomu koordinatores. Latvijā ir vairāk nekā 30 šādi koordinatori, kuri palīdz sekot skolotāju sadarbību un savstarpēju atbalstu kvalitatīva mācību procesa plānošanā un īstenošanā.

Iveta Daiga, vērtējot jauno kompetenču pieeju, novērojusi, ka gan pedagogiem, gan bērniem, gan vecākiem tā ir pieņemama: "Mūsdienu bērniem iepriekšējā sistēma vairs nederēja. Kompetenču pieeja daudz ko ir atvieglojusi, jo ir pārskatīta programma, liekais izmests, struktūra ir skaidrāka. Manuprāt, bērniem uztvert mācīto ir saprotamāk, kompetenču pieeja ļauj stundās strādāt ne daudz lēnāk, pamatīgāk, diferencētāk, pielāgojot uzdevumus bērnu spējam. Skolotājam ir lielāka iespēja variēt un mainīt stundas

saturu."

Ilgas gatavošanās laiks mācību stundai

Viens no izaicinājumiem, ar ko saskaras visi pedagogi, kuri strādā ar jauno pieeju, ir būtiski ilgāks gatavošanās laiks mācību stundai. To uzsver gan skolu direktori, gan pedagogi. Arī Iveta Daiga teic: "Kompetenču pieeja uzliek skolotāju pleciem ļoti lielu gatavošanās daļu, jo, lai gan ir izstrādāti labi paraugi, materiāli konkrētai stundai bērniem lasīšanai, prezentācijām, darba lapu sagatavošanai skolotājam ir jāpiemeklē pašam. Ja kādreiz bērns lasīja tekstu no grāmatas, tagad visbiežāk skolotājs meklē piemērotu materiālu piemērotā apjomā atbilstoši lasīšanas stratēģijām, jo lasīšana ir pamatu pamats. Grāmatas arvien izmanto, taču vairs ne no vāka līdz vākam, bet gan atsevišķas vietas. Tāpēc man gribētos, ka šī mācību materiālu krātuve "Skola 2030", kas pieejama pedagogiem, ir bagātāka un pilnveidotāka. Šogad vieglāk ir pirmo klašu skolotājiem, jo tagadējie otro klašu skolotāji jau strādājuši ar šo pieeju 1. klasē, tāpēc arī mācību bāzes saturs kļūst pilnīgāks." □

būt vienmuļas un savā ziņā parastas. Tieši tāpat kā bērni un vecāki gūst gandarījumu no mācīšanās procesa, tā arī pedagogiem jāgūst gandarījums par pašu mācību procesu."

Daiga Šveide skaidro, ka pedagogiem jāspēj būt elastīgiem: "Savā ziņā vēl taustāmies, bet bāze ir izstrādāta ļoti laba. Var redzēt, ka pedagogi, kas kompetenču izglītību veidojuši un pie tās strādājuši, ielikuši savu sirdi, lai mēs to varētu sākt īstenot. Vērtīgi, ka ir gan kursi, gan semināri, kur varam papildināt zināšanas, izglītoties, pilnveidoties." Iveta Daiga atzīst: "Ir laba sajūta, ja vari dalīties ar kolēģi vai kolēģis dalās ar tevi, turklāt ne tikai skolas ietvaros. Arī kā sākumskolas mācību jomu koordinatores mēģinām novadā vismaz reizi mēnesī organizēt un nodrošināt sākumskolas skolotājiem kursus vai nodarbības, pieredzes apmaiņu. Redzam, ka atsauce un interese no visām Cēsu novada skolām ir ļoti liela."

Izmaiņas bija vajadzīgas

Iveta Daiga rezumē: "Apsveicami, ka pieeja mācībām ir mainījusies, jo izmaiņas bija vajadzīgas. Protams, jaunajai sistēmai vēl ir jāļauj iedzīvoties, lai redzētu tās ieguvumu pilnībā. Un arī pandēmijas dēļ to ieviest ir sarežģītāk, bet ne neiespējami. Turklāt šogad jau ir vieglāk nekā pagājušajā gadā, jo gan bāze kļūst bagātīgāka, gan mācības var notikt

klātienē. Kompetenču pieeja ir sadarbība: bērns ar bērnu, skolēns ar skolotāju, pedagogs ar pedagogu, skolotājs ar vecāku. Katrs ir zobratīņš, nedrīkst izrūkt neviena daļa, lai būtu vislabākais rezultāts. Bet, ja kas neizdodas, arī tā ir daļa no procesa. Galvenais ir ne tikai bērniem un vecākiem, bet arī pašiem skolotājiem neiekrist depresijā, ka kaut kas neizdevās, bet celties, iet un darīt, mēģināt citādāk."

Arī Daiga Šveide teic: "Zēl, ka šādas izmaiņas nenotika jau agrāk. Kad redzēju līdzīgu pieeju Somijā, domāju, cik labi, ja pie mums tā varētu būt. Un tagad ir. Jā, tas prasa arī daudz no skolotāja, tas ir kā mācīties augstskolā, apgūstot ko jaunu, bet tas neļauj arī nevienam iesūnot."

Iveta Daiga vērtē, ka, protams, to, kas ir izdevies un ko ņemt tālāk līdzī, bet kas, iespējams, jāmaina, varēs plašāk novērtēt ilgākā laika posmā, kad kompetenču pieeja jau būs pilnībā ieviesta. □

Lappusi sagatavoja
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild projekta īstenojais
izdevniecība SIA Cēsu Druva".